

Otec sedí za pracovným stolom a pripravuje si podklady na schôdzu výboru vedeco-technickej spoločnosti. Má referovať o vytváraní realizačných dielní pre vynálezcov a zlepšovateľov. Na stole má rozložené knihy a časopisy, z ktorých čerpá potrebné informácie a námety. Cez týždeň na to nemal čas ani doma, ani v robote. Včera bolo treba urobiť najnevyhnutnejšiu údržbu na aute a aspoň čo-to v záhradke. Nedeľné predpoludnie, ktoré by sa dalo iste využiť aj príjemnejšie, musí postačiť na to, aby sa pripravil. Formulovanie argumentov sa mu veľmi nedarí, lebo jeho zmysly čoraz intenzívnejšie zamestnáva vôňa pripravovaného obeda.

„Tatko, pozri sa, čo som vymyslel,“ ozvalo sa nečakane vedľa neho. To sa Jurko prišiel podeliť o radosť z toho, ako sa mu podarilo prerobiť sestrin kočík pre bábiky na autíčko. Skladací podvozok nechal sklopený, takže vrchná časť bola takmer pri zemi a tvorila karosériu, ktorá mala

Daj pokoj

aj striešku a predné sklo. Ťahal ho za opasok privityazaný o predný nárazník, ktorým sa stala rukoväť kočíka. V kabíne sedel plyšový medveď a bábika, ktorá mala na hlave žltú misku — prilbu.

Otec úchytkom odtrhol hlavu od papiera, na ktorom iba pomaly pribúdali popísané riadky a bez uvažovania prehovoril, tak, ako už veľa krát predtým — daj pokoj a nevymýšľaj! Jurko chcel ešte niečo povedať, ale otcove slová — vidíš, že mám veľa roboty — ho odradili od ďalších pokusov o vysvetľovanie.

Jurko smutne pozrel na posádku svojho auta, pridal plyn a prefrčal cez obývačku do kuchyne. Tút — tút, zatrúbilo autíčko Jurkovými ústami, ale mamkina noha neuhla a macko nezvládol riadenie. „Nemôžeš sa hrať niekde inde?!“ ozvala sa mamka, ktorá, keď sa pozrela na autíčko, pokračovala: „A tú misku mi už aj vráť na miesto!“ Nepomohli

Po viacerých rokoch sporadických návštev našej rodnej obce sme sa s manželkou rozhodli stráviť v nej podstatnú časť letnej dovolenky. A tak na rozdiel od predošlých návštev sme odrazu mali dosť času na zbieranie húb, malín a čučoriedok. Oboznámili sme sa s okolím obce, ktoré sa časom zmenilo, navštívili sme nový kultúrny dom, cintorín a ďalšie miesta. Vtedy nás zaujali dve veci, ktoré nás podnietili k úvahám i praktickému konaniu.

Prvá súvisela s minerálnym prameňom („kyslou vodou“) neďaleko obce, na začiatku doliny. Asi rok pred našou návštevou budovali cez dolinu plynovod, kvôli ktorému porušili prístupovú cestu k prameňu. Za celý rok nikto nebol schopný dať ju do poriadku, aj keď sa prameň, najmä v letnom období, intenzívne využíval. Okrem toho, zo zrubovej stavby nad prameňom zmizli drevené štýlovo vyrezané písmená, ktoré hlá-

Deliť sa

sali, že ide o Prameň Boženy Němcovej. Podľa údajov literárnych historikov začiatkom druhej polovice minulého storočia táto pokroková česká spisovateľka obec a prameň skutočne navštívila, a to v sprievode slovenského spisovateľa G. K. Zechentera-Laskomerského, ktorý vtedy pôsobil v neďalekom mestečku ako lekár. Ani jeden zo žiakov navštevujúcich miestnu základnú školu, ktorých sme sa náhodne opýtali, o týchto skutočnostiach nevedel.

Druhá vec sa týkala cintorína, v ktorom sú štyri hroby neznámych účastníkov odboja proti fašizmu. Po rozhovoroch s niekoľkými staršími občanmi sme došli k záveru, že by sa pravdepodobne ešte dala zistiť totožnosť mŕtvych obetí, chcelo by to len najšť si čas na cieľavedomé pátranie a overovanie, na ktoré sme

a nevymýšľaj!

ani vysvetľovania, čo to teraz je, „prilba“ putovala do poličky a malý konštruktér do detskej izby. Tam smutne upravil kočík do pôvodného stavu a išiel pozerať televíziu.

Možno sa teraz zamýšľate nad tým, prečo sme opisovali príhodu, ktorá nie je ničím výnimočná. Veď podobných situácií sa v našich rodinách odohráva viac ako dosť!

Práve preto sa nám zdá potrebné zamyslieť sa nad ňou. Či by takýchto situácií nemohlo byť menej. Vlastne ani nie menej, ale mali by mať iný priebeh. Zamysleli ste sa niekedy nad tým, čo chcete od detí, keď im poviete: „Daj pokoj a nevymýšľaj!“ Uvedomili ste si, že keby vás deti poslúchli, bolo by to strašné? Dali ste si s tým do súvislosti napríklad známy citát Myslím, teda som? Keď chceme tvoriť prácou dokázať viac ako tí pred nami, je našou povinnosťou pripravovať aj najmladšiu generáciu na to, aby

neostala zaskočená, keď sa príkaz rodičov — daj pokoj a nevymýšľaj — zmení na príkaz vedúceho — tak konečne už pohň rozumom a vymysli niečo poriadne!

Nechceme vás presviedčať výsledkami vedeckých výskumov súvisiacich s tvorivosťou o tom, že schopnosti tvorivo vidieť a pretvárať svet má do istej miery človek už vrodene. Radšej sa zamyslime nad tým, či majú naše deti možnosti plne rozvinúť všetky schopnosti, ktoré im v konečnom dôsledku umožnia naozaj tvorivo riešiť nielen problémy vlastné, ale aj problémy spoločnosti.

„Na to je škola, aby naučila deti rozumne myslieť“, iste by odpovedal ne jeden z rodičov. „Doma na to nemáme čas,“ pridali by sa možno ďalší. A keby boli úprimní, iste by niektorí aj povedali: „Ale veď my to ani nemôžeme vedieť.“

Keby sme nechali argumentovať učiteľov, dozvedeli

by sme sa, že majú čas vyrátať na to, aby oboznámili žiakov s predpísaným učivom, skontrolovali úlohy, vyskúšali ich...

Tak teda kto by mal deti učiť tvorivo myslieť? Škola alebo rodina? Aj škola aj rodina! O tom, že v školách dostáva tvorivosť čoraz väčší priestor (a ešte dlho ho nebude dosť), už asi počul každý rodič. Je podobná tendencia aj vo výchove v rodine? Namiesto odpovede sa skúste zamyslieť nad tým, kde, ako a kedy mohli získať rodičia aspoň základné poznatky z výchovy k tvorivosti. Asi nebude na škodu, keď sa pokúsime pomôcť rodičom získať základné poznatky z tejto zaujímavej, čoraz viac sa rozvíjajúcej a potrebnej oblasti. Upustíme, pokiaľ to len bude možné, od odborných termínov a pokúsime sa nájsť spoločnú reč. V ďalších pokračovaniach vám ponúkneme aj rozličné námety na rozvíjanie tvorivého myslenia v rodine — úlohy na zlepšovanie niektorých schopností, opisovanie situ-

ácií vedúcich k tvorivému riešeniu problémov.

Keď sa v našich rodinách bude menej ozývať — daj pokoj a nevymýšľaj — bude to prvý krok k tomu, aby sme začali už pri výchove najmladšej generácie naplňovať skutkami slová o všestrannej príprave každého z nás na to, aby mohol čo najlepšie využiť svoje schopnosti a vedomosti pre úžitok nás všetkých.

A na záver vám zadáme jednu úlohu, z ktorej si môžete urobiť rodinnú súťaž. Každý súťažiaci si najprv nakreslí 10 štvorcov. Rozdelte štvorce na štyri rovnaké diely. Každý štvorec musí byť rozdelený iným spôsobom. Nevzdávajte sa, ak sa vám nebude dariť delenie štvrtého alebo piateho štvorca, ostatné už pôjdu ľahšie. Ak ste úlohu vyriešili, a pritom pozorovali sami seba, ale aj ostatných, zistili ste, že v ľudskom myslení sú niektoré bariéry — keď ich prekonáte, zdá sa vám byť smiešne, že ste to predtým nevedeli.

Ing. ŠTEFAN HOLAKOVSKÝ

s deťmi o životné skúsenosti

v závere dovolenky už nemali čas.

Myslíme si, že sa premrhala určitá príležitosť tak z hľadiska školskej, ako aj rodinnej výchovy. Naše poznatky hovoria o tom, že aj keď sa so žiakmi v škole denno-denne rozprávame o aktuálnych udalostiach nedávnej i vzdialenejšej minulosti, väčšinou nie sú schopní spojiť fakty s ľuďmi a vecami okolo seba. Napríklad dať do konkrétnych súvislostí Slovenské národné povstanie a účasť starého otca v ňom. Deti rady a veľa čítajú o Povstaní, stotožňujú sa s jeho hrdinami, ale neraz ho pokladajú za veľmi dávnu minulosť, ktorá nemá s dneškom nič spoločné. Pochopiteľne, možno namietnuť, že je to predovšetkým chyba školy. Ale nie azda aj chyba rodičov? Rozprávali sme sa s deťmi, ktorých starí rodičia a prarodičia boli vyznamenaní za účasť

v odboji proti fašizmu — mnohé o tom vôbec nevedeli. A aké len boli hrdé, keď sa na náš podnet doma presvedčili, že sme mali pravdu, že majú v príbuzenstve nositeľa vyznamenania z vojny, pamätníka a aktívneho účastníka oslobodzovacích bojov!

Nejde však len o vojnu a bojové udalosti. Medzi nami žijú mnohí významní hrdovia práce, o ktorých deti od svojich učiteľov ani rodičov nevedia. Oveľa viac vedia o priemerných alebo dokonca podpriemerných spevákoch, hercoch alebo športovcoch, ako o vynikajúcich pracovníkoch. Škola by preto mala v rodičoch viac vidieť partnerov pri približovaní významných spoločenských udalostí a osobností deťom a mládeži; rodičia by zase mali vyvinúť viac úsilia v tomto smere, mali by sa podeliť s deťmi o svoje

životné skúsenosti. Aby deti vedeli vedomosti získané v škole bezprostredne spájať so skutočnosťou.

Od rodičov však očakávame nielen spomienky a nielen rozprávanie. Vysokú presvedčivosť rozprávania musí podporiť ich vlastné konanie. Naše deti sa napríklad v škole učia odsudzovať rôzne formy diskriminácie farebného obyvateľstva na Západe, nadchýňajú sa ideami rovnosti ľudí rôznych národov, rás a etnických skupín, ale súčasne podľa vzoru rodičov často nepriemerane hodnotia cigánskych obyvateľov žijúcich u nás, nevhodne sa k nim správajú. Takto môže v detskom vedomí vzniknúť dojem, že ide o akési „nižšie“ kategórie ľudí, o ktorých sa možno vyjadrovať ironicky a sú len vďačným námetom na humorné rozprávanie.

Väčšina rodičov vedie svoje deti k skromnosti, čestnosti, pracovitosti a formuje u nich pozitívne mravné vlastnosti. Ale sú aj takí, ktorí pestujú u svojich detí vedomie akejsi nadradenosti nad ostatnými, povýšene sa vyjadrujú o iných deťoch „z ulice“, vyberajú alebo odsúhlasujú im kamarátov, či sú „na úrovni“, a podobne. Takíto rodičia zbytočne rečia o socialistickom spôsobe života, ak konajú v príkrom rozpore s jeho normami. A deti si tieto rozpory všimnú a vyvodí z nich vlastný záver. O tom, že sa dospelí pretvarujú, že „vodu kážu a víno pijú“, že to, čo sa v škole učia, má málo spoločného s ich skutočným životom.

Konečný dôsledok slabej spolupráce rodičov so školou, ako aj rozporu ich postojov a činov, je len jeden: oslabenie mravnej výchovy a celého procesu komunistickej výchovy našej mládeže.

PhDr. JÁN BUBELÍNÍ, CSc.
Snímka F. Dostál